

eszközökkel látják biztosíthatónak? Hogy Európa – jobbra vagy balra, egyre megy – a radikalizmus irányába menetel? Élén Hollandiával, Belgiummal, Görögországgal, Szlovákiával, Franciaországgal. Moszkva is irányt váltott: a modernizáció útjáról áttért a nemzeti érdekek védelmének útjára. Félő, hogy a kényelmesen mindig elkésző Európa előbb a radikálisok, majd a szélsőségesek legitimálásával válaszol az „idegenek” problémáira.

A fogyasztói társadalom kulturális kódjait közvetítő médiumok erőteljesen ostromolják a szabad akaratunkat. A rendszerváltással járó helyi értékválság és a vele párosuló, azt súlyosbító globális értékválság alapintézményeinket sújtja: leginkább a családot, és ezen keresztül a társadalmi szolidaritás normáit és kódjait, amelyeket leginkább éppen a családban sajátíthatunk el. Így veszélybe került egy alapvetően európai, kereszténydemokrata cél: a szolidáris társadalom megteremtése. Márpedig II. János Pál pápa 1990-ben Prágában arra figyelmeztetett, hogy az európai egység megteremtésének folyamata nem pusztán politikai és gazdasági esemény, és nem is lehet az, hiszen mély kulturális, szellemi és erkölcsi dimenziói vannak. Ebben az összefüggésben érthető igazán, miért mondta Leo Tindemans hajdani miniszterelnök, egy időben az Európai Néppárt európai parlamenti csoportjának elnöke, hogy mára a nagy politi-

kai kihívások immár egyben morális kihívásokká is váltak. Sokszor emlegetjük Robert Schuman szavait: „Európa vagy keresztény lesz, vagy nem lesz többé Európa”.

A közép-európai nemzetek nem az európai szabadsághoz és a jóléthez, hanem valójában az európai válsághoz csatlakoztak. Váratlanul szembesültek Európa nyugati felének mindent eluraló újkori materializmusával, a keresztény fogantatású értékek relativizálódásával. A relativizmus diktatúrájával. Közép-Európa akkor ébredt fel lázalmából, amikor a Nyugatot éppen leverte lábáról a láz és a morális válság. Lehet, hogy a közép-európai népek tisztábbnak megmaradt ítélőképessége, morális erő tartaléka alkalmasak a nyugati politikák kiigazítására, a morális válsággal való szembenézésre? Lehet, hogy most Kelet tehet ajánlatokat, és Nyugat dolga lenne, hogy figyelmesen meghallgassa azokat? Mindez nem egy elfogult közép-európai értelmiség képzelgése, hanem Leo Tindemans véleménye. Igaz, ő ezt régen, még 1992-ben mondta, Varsóban. Ki tudja, negyed század és az európai békeévek elteltével a közép-európai társadalmak megőrizték-e az – éppen megkésztetésükből adódó – kitörési esélyüket az európai válságból? A józanodásra. Pedig lehet, hogy ez nem csupán Közép-Európa, hanem talán egész Európa utolsó esélye.

BAK RITA

Számtan gyerekeknek és felnőtteknek

*Egy kettő ötharmad
tigris hull vér alvad
öt hat hét kétszerkét
virrasztó ébrenlét*

*nyolc három kettőszáz
füllentő élvhajhász
kétezred ötvenhét
rézréten hőscincér*

Alföldi életkép 1916-ból

*Búsuló juhász erdőmezőben
Vak tehén sűrű dér-jégesőben
Védőangyalod halálmenetben
Fekete fotó ezüstkeretben
Kakukkos óra belső szobában
Oldalra fordulás baldachinos ágyban
Embrió életek távlattalanságban
Végtelen vasszögek koporsóágyban.*

Erdő

*Hallgatag vadon.
Fekete seregélyek
ülnek ágaimon.*